

Įvairovė, įtrauktis ir lygybės teisės ES

Įvadas

Europos Sąjunga grindžiama žmogaus **orumo, laisvės, demokratijos, lygybės, teisės viršenybės ir žmogaus teisių vertybėmis**. Šių vertybių skatinimas ir įtraukį ES politikų, užtikrinančių lygiąsias teises, kūrimas yra būtinas, kad visi asmenys, nepriklausomai nuo **lyties, seksualinės orientacijos, etninės kilmės, religijos ar gebėjimų, galėtų pilnai dalyvauti visuomenės gyvenime**.

Įvairovė, įtrauktis ir lygiųjų teisių užtikrinimas yra esminės veikiančios demokratinės sistemos sudedamosios dalys. Aktyvus pilietiškumas klesti, kai žmonės jaučiasi **pripažinti, apsaugoti ir įgalinti**, galintys **išreikšti savo tapatybę bei dalyvauti švietime, darbe, politikoje ir pilietiniame gyvenime** be diskriminacijos baimės.

Vis labiau įvairėjančioje visuomenėje svarbu suteikti jaunimui įrankius **suprasti žmogaus teises ir vertinti skirtumus**. Švietimo, politikos ir jaunimo iniciatyvos, skatinančios **įvairovę, įtrauktį ir lygiąsias teises**, gali **stiprinti empatiją, kritinį mąstymą ir pilietinę atsakomybę**.

Pagrindinės sąvokos ir apibrėžimai

- ◆ **Įvairovė** reiškia skirtumų buvimą tam tikroje aplinkoje, įskaitant, bet neapsiribojant, rasę, etninę kilmę, lytį, amžių, seksualinę orientaciją, negalią, religiją ir socioekonominę padėtį.
- ◆ **Įtrauktis** – tai aplinkos kūrimas, kur kiekvienas asmuo jaustųsi gerbiamas, priimtas, palaikomas ir galėtų pilnai dalyvauti.
- ◆ **Lygybė** pripažįsta, kad skirtingi žmonės susiduria su skirtingais poreikiais ir kliūtimis, todėl sąžiningumas reikalauja pritaikytų sprendimų ir prieigos prie galimybių, o ne visų vienodo traktavimo.
- ◆ **Lygiųjų teisių užtikrinimas** garantuoja, kad visi asmenys turi vienodas teises ir galimybes pagal įstatymus, nepriklausomai nuo asmeninių savybių.

ES sistemingai gina šiuos principus įvairiomis politikomis bei praktikomis:

- ◆ **ES pagrindinių teisių chartija** apima visas ES pripažintas pagrindines teises ir laisves, įskaitant orumą, lygybę ir piliečių teises, ir yra teisiškai privaloma visuose valstybės narėse.
- ◆ **Europos socialinių teisių šerdis** apibrėžia 20 pagrindinių principų, skirtų remti sąžiningas ir įtrauktis visuomenes, ypatingą dėmesį skiriant lygioms galimybėms, prieigai prie švietimo, lyčių lygybei ir negalią turinčių asmenų įtraukimui.
- ◆ **Pagrindinių teisių agentūra (FRA)** reguliariai atlieka apklausas ir tyrimus ES šalyse bei teikia išsamius pranešimus, kad būtų nustatyta ir sprendžiama įvairių diskriminacijos formų problema ir jų pasekmės.
- ◆ **ES antidiskriminacinės direktyvos**, tokios kaip **Rasinės lygybės direktyva** bei **Darbo lygybės direktyva**, draudžia diskriminaciją dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasinės ar etninės kilmės, religijos, negalios ar amžiaus darbo, švietimo ir paslaugų prieigos srityse.

Realūs pavyzdžiai

- ◆ Europos Komisija įgyvendina įvairias strategijas:
  - ✓ **Lyties lygybės strategija 2020–2025** siekia uždaryti lyčių atotrūkius ir kovoti su smurtu dėl lyties, skatinant vienodas atlyginimų galimybes, lyderystę ir darbo bei asmeninio gyvenimo balansą visoje ES.
  - ✓ **LGBTIQ lygybės strategija 2026–2030** skatina LGBTQ+ teises Europoje, sprendžiant diskriminaciją, gerinant teisinį pripažinimą ir apsaugą bei remiant įtraukią viešąją politiką.
  - ✓ **ES antirasizmo veiksmų planas 2020–2025** pateikia konkrečias priemones etninės diskriminacijos sprendimui ES, įskaitant patobulintą teisės aktų sistemą, įtraukią švietimo politiką ir stipresnį koordinavimą nacionaliniu bei ES lygiu.
  - ✓ **ES neįgaliųjų strategija 2021–2030** skatina lygias galimybes žmonėms su negalia visuose gyvenimo aspektuose per iniciatyvas, tokias kaip Europos neįgaliųjų kortelė.

- ◆ **Nacionalinės įvairovės chartijos** ragina viešąsias ir privačias organizacijas įsipareigoti įtraukiam įdarbinimui ir antidiskriminacinėms darbo praktikoms.
- ◆ **Erasmus+ įtraukties ir įvairovės strategija** skatina dalyvavimą jaunimo su mažesnėmis galimybėmis, įskaitant negalią turinčius asmenis, besimokančius su sunkumais, migrantus ar atstovaujančius marginalizuotoms bendruomenėms.
- ◆ **ES jaunimo strategija** užtikrina prieigą prie galimybių, tokių kaip Erasmus+, visiems jauniems žmonėms, įskaitant tuos, kurie turi negalią arba mažiau išteklių. Kitos organizacijos, tokios kaip **Europos jaunimo forumas** ir **ILGA-Europe** remia jaunimo aktyvizmą per kampanijas, skatinančias įtraukią švietimo politiką, antidiskriminacinius įstatymus ir lyties neutralų žodyną.

Duomenys ir statistika

- ◆ **Moterys sudaro apie 51 % visos Europos Sąjungos gyventojų.**
- ◆ Pasauliniais vertinimais, **17 % Z kartos atstovų save identifikuoja kaip LGBT+**, palyginti su **11 % Millenialų** ir 6 % X kartos atstovų (Ipsos Global Advisor, 2024). Maždaug **4 % Z kartos atstovų** identifikuoja kaip **translyčiai, nebinariai, lyties neatitinkantys arba neapsiribojantys lytimi**, tuo tarpu vyresnėse kartose šis rodiklis siekia apie 1 % (Ipsos LGBT+ Global Survey, 2021).
- ◆ Apie **101 milijoną žmonių Europos Sąjungoje turi tam tikrą negalią**, o **26,8 % suaugusiųjų nurodo turintys ilgalaikių apribojimų**, įskaitant 7,2 % su sunkiu negalimumu (Eurostat, 2023).
- ◆ 2022 m. Europos Sąjungoje gyveno **24 milijonai ne ES piliečių**, įskaitant imigrantus ir pabėgėlius (Europos Parlamentas, 2022). **ES gyvena maždaug 6 milijonai romų** (EPRS, 2025).
- ◆ **Nekrikščionių religijos** (pvz., islamas, induizmas, budizmas ir kt.) sudaro apie **6–7 % Europos gyventojų** (Religion Monitor, 2023).

Iššūkiai ir diskusijos

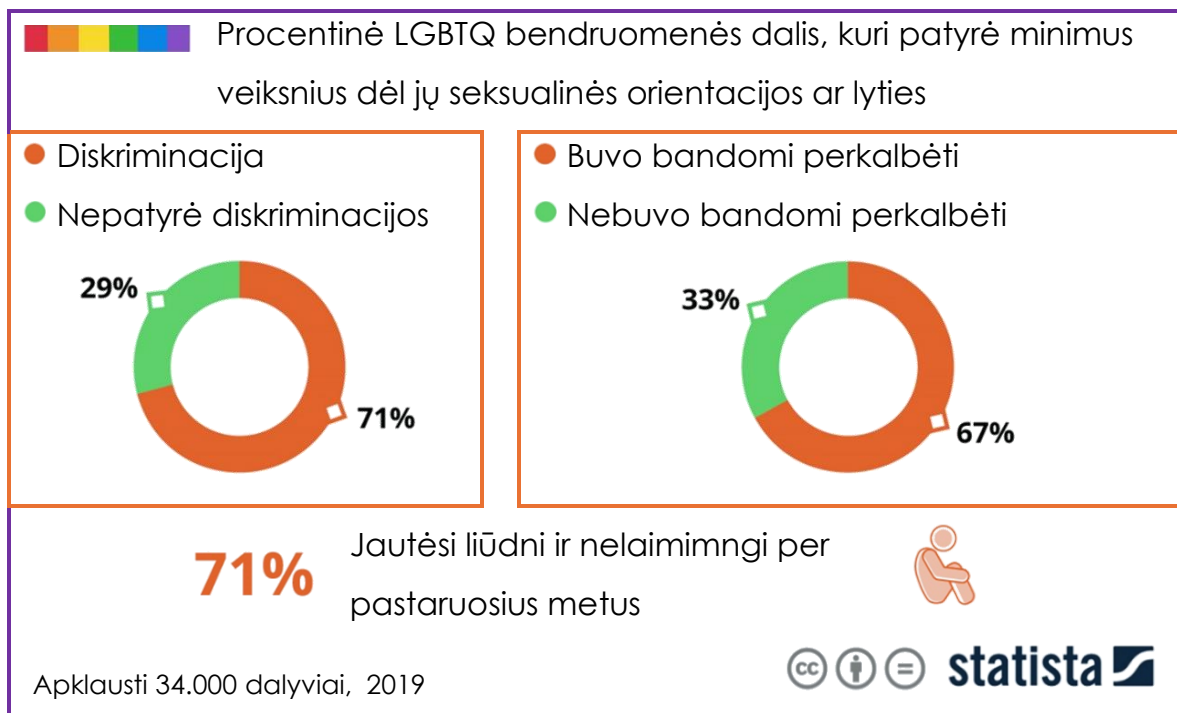
Nepaisant įvairių Europos Sąjungos politikos krypčių ir strategijų, mažumų grupės vis dar dažnai patiria diskriminaciją ir neteisingą atstovavimą:

◆ Lytis:

- ✦ Visoje **ES lyčių atlyginimų skirtumas siekia 12 %**, o **skirtumas tarp moterų ir vyrų užimtumo – 10 %** (Europos Komisija, 2025), tai reiškia, kad moterys uždirba mažiau ir turi mažiau darbo galimybių nei vyrai.
- ✦ **6,1 % dirbančių moterų teigia patiriančios diskriminaciją darbe**, tuo tarpu tarp vyrų tokių yra 3,6 % (Eurostatas, Darbo jėgos tyrimas, 2021).

◆ LGBTQ+:

- ✦ **36 % LGBTQ+ asmenų** visoje Europoje teigia patyrę **diskriminaciją kasdieniame gyvenime**, o **14 % nurodo**, kad per pastaruosius penkerius metus **patyrė fizinį arba seksualinį smurtą**, dažniausiai tarp translyčių ir interseksualių asmenų (FRA, 2023).
- ✦ Trevor Project pateikia dar didesnius skaičius:

◆ **Negalia:**

- ✦ Tik **50 % asmenų su negalia yra įdarbinti**, o tai reiškia **24 % skirtumą** palyginti su darbingo amžiaus asmenimis be negalios (Eurostat, 2022).
- ✦ Daugelyje ES šalių vis dar taikomi **rinkimų apribojimai** asmenims, turintiems intelektualinę ar psichosocialinę negalią (FRA, 2024)..

◆ **Etninė tapatybė:**

- ✦ **45 % Afrikos kilmės asmenų** ES teigia **patyrę rasinę diskriminaciją** (FRA, 2019), o iki 76 % nėra įtraukti į darbo rinką, švietimą ar mokymąsi, palyginti su 8 % bendros populiacijos (FRA, 2018).
- ✦ **24 % imigrantų arba užsienio kilmės asmenų teigia patyrę diskriminaciją bent kartą per metus** (FRA, 2017).
- ✦ **71 % asmenų, patiriančių etninę diskriminaciją, nežino, kur kreiptis pagalbos**, o tik **12 % praneša apie įvykius** (FRA EU-MIDIS II, 2017). (FRA EU-MIDIS II, 2017).

◆ **Religija:**

- ✦ **47 % musulmonų respondentų** iš 13 ES valstybių narių teigė patyrę rasizmą arba religijos pagrindu grindžiamą diskriminaciją per pastaruosius penkerius metus, **ypač moterys, nešiojančios hidžabą, ir jauni musulmonai** (FRA, 2024).

Pripažįstant šiuos skaičius, ES vis dar susiduria su sunkumais įgyvendinant savo įtraukties darbotvarkę ir politiką dėl įvairių priežasčių:

- ◆ **Skirtingų valstybių politikos įgyvendinimas:** ES politikos dažnai palieka interpretacijos erdvę, dėl ko jos taikymas valstybėse narėse yra nevienodas.
- ◆ **Auganti netolerancija ir priešlygių retorika:** Dezinformacijos kampanijos, politinė polarizacija ir išpuoliai prieš marginalizuotas bendruomenes mažina nukentėjusių asmenų galimybes gauti arba ieškoti pagalbos.
- ◆ **Institucinė atstovybė:** Įvairovės valdymas ES institucijose išlieka iššūkiu dėl mažumos trūkumo tarp darbuotojų, todėl dauguma sprendimų priimami

žmonių, kurie patys nesusiduria su šiomis problemomis ir gali mažiau suprasti žmonių situaciją bei poreikius.

- ◆ **Prieigos spragos:** Nepaisant teisinių pagrindų, viešosios paslaugos, mokymo priemonės, darbo aplinka ir skaitmeninės erdvės ne visada yra visiškai prieinamos neįgaliesiems ar neuroįvairovei.

Nuolatinis politikų, švietimo specialistų ir pilietinės visuomenės, įskaitant jaunimą ir būsimas kartas, įsipareigojimas yra esminis šių iššūkių įveikimui ir diskriminacijos mažinimui visoje Europoje ir už jos ribų.

Papildoma literatūra ir šaltiniai

Vaizdo įrašai

- ✦ CIPD. (2024, March 25). *Equality, diversity and inclusion explained*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=UzTW4RkV-K0>
- ✦ euronews. (2024, November 22). *Inclusion of people with disabilities in the EU | Explainer - EP2*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=682FBzPdXiY>
- ✦ SIPDC Trainer. (2021, September 28). *DEI - Overview of Diversity, equity, and Inclusion*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kGd8seSSQH8>
- ✦ VinciWorks. (2025, March 7). *VinciWorks Webinar: Equality, Diversity and Inclusion in 2025*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=W5bGrNB9Dc>

Skaitymui

- ✦ ESMA. (2024). *Diversity, Equity & Inclusion Strategy*. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-02/ESMA64-337-1805_Diversity_Equity_and_Inclusion_Strategy.pdf
- ✦ European Commission. (2025). *Persons with disabilities*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/persons-disabilities_en

- ✦ European Commission. (n.d.) *Justice and fundamental rights*.
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights_en
- ✦ European Youth Forum & Pollithy, C., Cojocari, D., Siemasz, K., Kalantaridis, K., Chatzimichail, P., Moulana, P., Farren, R., Rowies, T., Molay, V. (2018). *Diversity and Inclusion Guidelines*.
<https://www.youthforum.org/files/Diversity20and20inclusion20guidelines.pdf>
- ✦ Felix, A. (2024). *Joint statement: "Building an inclusive European Union of Equality"*. European Disability Forum. <https://www.edf-feph.org/publications/joint-statement-building-an-inclusive-european-union-of-equality/>
- ✦ Manessi, Silvia. (2020). *Equality and Diversity Management Inside the Institutions of the European Union*. Journal for Foreign Languages. 12. 223-240. 10.4312/vestnik.12.223-240.
https://www.researchgate.net/publication/348020160_Equality_and_Diversity_Management_Inside_the_Institutions_of_the_European_Union
- ✦ Mantu, S. (2024). *Economic or social EU citizenship – The never-ending quest for transnational social rights*. Nordisk Socialrättslig Tidskrift, 2024 38, 81–104. <https://doi.org/10.53292/3c7046b7.bbd08bfc>

Visi šaltiniai peržiūrėti 2025 m. rugsėjo 15 d.

Bendrai finansuoja Europos Sąjunga

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikoma už juos atsakinga.

Projekto kodas: KA220-YOU-000286883